

hänäikuista ja venäläistä alkuperää (= venäl. *волосникъ*). Huomioon on otettava että muodot 1—2 tavataan juhlapukimena kylissä, joissa edellisessä kerrottu mokshalainen päähine on tavallinen. Me taidammekin tämän muodon suhteen tehdä sen johtopäätöksen, että sen muodostumiseen on mokshalainen päähinetyyppi ollut vaikuttamassa. Se nähdään siitakin, että niskalappu (taulussa XXIII. 2), joka tavallisessa mokshalaisessa päähineessä käytetään irtonaisena kappaleena, on tässä päähineessä (kuva 1 ja 2) kasvanut päähineeseen kiinni — lakimukseksi, jonka nimi on *prärtsä-pula* s. o. pääliina-häntä. Toiselta puolen moneen ersalaismuotoiseen päähineeseen kuuluu erityinen päänauha, joka sidotaan pään ympäri päähineen päälle (kts. tauluja CXVII. 1 ja CXX. 3). Tämmöistä irtonaista päänauhaa ynnä niitä päähineitä, joiden kanssa niitä käytetään (kuva 20—23), saanemmekin pitää *tyypillisimpinä ersalais-päähinemuotoina*. Nämät muodot kuuluvatkin ainesryhmään 7. On taas toisia muotoja, joissa nämät pään sidenauhat ovat päähineeseen kiinnineulotut joko niin, että silloin kun päähinettä ei käytetä niiden päät voivat heilua vapaina (kuv. 6, 7, 10, 12 ja 14), tahi niin, että niillä ei ole mitään käytännöllistä tarkoitusta (kuv. 8, 13, 15, 16 ja 19). Jälkimmäisessä tapauksessa nämät päänauhat saattavat kokonaankin puuttua (kuv. 9). Juhlapäähineitä (kuvissa 17—18), jotka ovat ersalaismuotoisia, kantavat juhliissa tytöt, morsiamet ja nuorikot. Tekstissä tauluun II olen selittänyt kuinka morsiamen päähine taulussa I puetaan päähän.

Naisten paidat.

Näitten muotoja tarkastaessamme huomaamme, että voimme jakaa ne kahteen pääryhmään, joista toiseen eli *mokshalaiseen* kuuluu kolme ensimmäistä, toiseen eli *ersalaiseen* kaikki muut. Pääeroitus näiden muotoryhmien välillä on siinä, että ensimmäisessä ei ole mitään neulousta rinnan sepaluksen ja helman välissä, joka toisessa ryhmässä tavataan. Näennäisesti sitä ei ole olemassa myöskään muodoissa 12—18, mutta asian-

len ist die obere Hälfte der Kopfbedeckung in Form einer Haube gemacht. Heutzutage wird unter der eigentlichen Kopfbedeckung eine Art von Haube, m. *ološnik*, getragen, welches ein neuerer Brauch russischen Ursprunges sein dürfte (russisch *волосникъ*). Zu bemerken ist, dass die Formen 1—2 bei festlichen Gelegenheiten gebräuchlich sind in Dörfern, wo die früher erwähnte mokschanische Kopfbedeckung die gewöhnliche ist. Wir können auch betreffs dieser Form den Schluss ziehen, dass der Einfluss eines mokschanischen Kopfbedeckungstypus bei ihr unverkennbar ist. Dieses sehen wir auch daraus, dass der Nackenlatz (Taf. XXIII. 2), der bei einer gewöhnlichen mokschanischen Kopfbedeckung ein besonderes Stück bildet, bei dieser (Bild 1 und 2) mit der Kopfbedeckung zu einem Nackenlatze zusammengewachsen ist, dessen Namen *prärtsä-pula* ist, d. h. Kopftuch-Schwanz. Andererseits gehört zu mancher Kopfbedeckung von erzanischer Form ein besonderes Kopfband, das über die Kopfbedeckung um den Kopf gebunden wird (siehe Taf. CXVII. 1 und CXX. 3). Solche Kopfbänder und die Kopfbedeckungen mit denen dieselben getragen werden (Bild 20—23) dürften wohl als *die am meisten typischen Formen erzanischer Kopfbedeckungen* angesehen werden. Diese Formen gehören zur 7:ten Gruppe des zusammengebrachten Materiales. Es giebt wiederum andere Formen, wo diese Kopfbänder an die Kopfbedeckung angenäht sind, entweder derart, dass wenn die letzteren nicht benutzt werden, dieselben lose herunter hängen können (Bild 6, 7, 10, 12 und 14), oder auch so dass sie keinem praktischen Zwecke dienen (Bild 8, 13, 15, 16 und 19). In dem letzten Falle fehlen diese Bänder bisweilen auch gänzlich (Bild 9). Die Feiertagskopfbedeckungen (Bild 17—18), von erzanischem Typus, werden bei festlichen Gelegenheiten von Mädchen, Bräuten und jungen Frauen getragen. Im Text zur Tafel II habe ich beschrieben, wie die Kopfbedeckung der Braut Taf. I am Kopfe befestigt wird.

Weibliche Hemden.

Betrachten wir genauer die Formen der Hemden, sehen wir, dass sie in zwei Hauptgruppen eingeteilt werden können, wobei die drei ersten zu der *mokschanischen*, und alle die übrigen zu der *erzanischen* geführt werden müssen. Der Hauptunterschied zwischen diesen beiden Gruppen besteht darin, dass bei der ersten zwischen dem Schlitz und dem Saum keine Stickerei vorkommt, was dagegen bei der zwei-